

(A)LO in Beweging

Ondersteuningsroute
Bewegen en Motoriek

Kinderen in beweging
is samen onze zorg!

Motorische achterstand
signaleren en aanpakken

Samen de focus op bewegen

Inhoud

5

Voorwoord

6

Kinderen in beweging is samen onze zorg!

8

Motorische achterstand signaleren en aanpakken

10

Dat het meetbaar is, geeft een fijne houvast

12

Samen de focus op bewegen

14

Betrek de jeugdarts er gelijk bij

16

Gymmersoog, bron van beweeg-
inspiratie

22

Scholing ondersteuningsroute
Bewegen en Motoriek

Colofon

(A)LO in Beweging
Ondersteuningsroute Bewegen en
Motoriek Basisonderwijs - is een
uitgave van de Academie voor
Lichamelijke Opvoeding en het
lectoraat Bewegen In en Om
School van de Hogeschool van
Amsterdam.

Redactie Marjon Kluiters,
Dayenne Labée, Iris Nifterick

Tekst Rian Lanenga

Fotografie Marieke van der
Heijden, Jan-Kees Steenman

Vormgeving Reclamestudio Sjeep

Met dank aan alle
geïnterviewden.

© 2020, niets uit deze uitgave
mag zonder toestemming van de
Academie voor Lichamelijke
Opvoeding en het Lectoraat
Bewegen In en Om School worden
overgenomen. Wij accepteren
geen aansprakelijkheid voor
eventuele onjuistheden.

**“Als we vrijuit
mogen dromen
over bewegen op
school dan wordt
een schooldag veel
dynamischer (...)”**

Voorwoord

“Wat zijn wij blij het nieuwe magazine ‘Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek’ aan u te presenteren! In dit magazine komen verschillende professionals aan het woord die samenwerken aan een goede motorische ontwikkeling van kinderen. We hopen u hiermee te informeren over de resultaten van het onderzoeksproject Gymmersoog en de daarin ontwikkelde ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek en we willen u inspireren door ervaringen te delen van collega’s.

Sinds 2018 leidt de Academie voor Lichamelijke Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam, vanuit een nieuwe visie, gymleraren op tot onderzoekende beweegprofessionals. Zij zijn in staat om kinderen beter te leren bewegen in een pedagogisch fijne omgeving. De vakleerkracht monitort de ontwikkeling van kinderen door de leeropbrengst in kaart te brengen en werkt waar nodig interdisciplinair samen met zorgprofessionals om de ontwikkeling bij te sturen. Daarnaast is de gymleraar de ambassadeur voor een gezonde ontwikkeling van kinderen in en om de school. Én de vakleerkracht kan in samenwerking met bijvoorbeeld groepsleerkrachten, combinatiefunctionarissen en medewerkers van sportverenigingen voor meer en beter bewegen in en om school zorgen. Niet alleen in de gymles, maar juist in de klas, in de school en op het schoolplein. Een sterk netwerk van professionals die elkaar weten te vinden en willen samenwerken is daarom uiterst belangrijk. De ALO-opleiding, het lectoraat Bewegen In en Om School en het

nascholingsplatform LO in Beweging werken daarom al nauw samen met het werkveld om kennis te maken en kennis te delen.

Als we vrijuit mogen dromen over bewegen op school dan wordt een schooldag veel dynamischer, met meerdere beweegmomenten per dag zijn. Naast het bewegingsonderwijs en pauzes zijn er ook beweegtussendoortjes. De gymleraar heeft een belangrijke rol in de stimulans, aansturing en organisatie van bewegen, waarbij verschillende professionals, waaronder de groepsleerkracht, meewerken aan de uitvoering van deze activiteiten. Waar de gezonde ontwikkeling van kinderen spaak loopt, weet de gymleraar een beroep te doen op andere zorgprofessionals. De ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek is een prachtig voorbeeld van hoe de vakleerkracht Bewegingsonderwijs samenwerkt met de groepsleerkracht, de intern begeleider, de jeugdarts, de kinderoefen- en kinderfysiotherapeut rondom de motorische ontwikkeling van kinderen op de basisschool, ondersteund door de Gemeente Amsterdam.

We hopen u hiermee te inspireren om op uw werkplek of in uw gemeente samen met anderen hiermee aan de slag te gaan. Samen werken aan gezond opgroeien!

Thom Terwee

Opleidingsmanager Academie voor Lichamelijke Opvoeding

Mirka Janssen

Lector van het lectoraat Bewegen In en Om School

Jan Paddenburg

‘Meer vakleerkrachten met een volwaardige aanstelling in het onderwijs zorgt voor betere zorg voor kinderen met een motorische achterstand’

“Kinderen in beweging is samen onze zorg!”

Samenwerking tussen de Gemeente Amsterdam (Aanpak Gezond Gewicht, Jeugdgezondheidszorg en Sport en Bos), de Hogeschool van Amsterdam (Academie voor Lichamelijke Opvoeding) en enkele grote Amsterdamse schoolbesturen heeft geleid tot Gymmersoog: een vierjarig onderzoek naar een effectieve ondersteuningsroute voor Bewegen en Motoriek van jonge kinderen. Aan het woord is Jan Paddenburg, projectleider van de Gemeente Amsterdam.

Positief domino-effect

“Binnen Gymmersoog gaat de ontwikkeling van beleid, praktijk en onderzoek hand in hand. Zo hebben HvA-onderzoekers van het lectoraat Bewegen In en Om School eerder al het positieve

effect aangetoond van een vakleerkracht bewegingsonderwijs voor de klas: kleuters in groep 1 en 2 ontwikkelen zich motorisch beter,” vervolgt Jan. “De Gemeente Amsterdam heeft op basis daarvan de subsidie ‘Vakleerkrachten

Bewegingsonderwijs’ verhoogd. In de praktijk merken we dat dit ook positieve effecten met zich mee brengt voor de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek. Naast de beoogde kwaliteitsverbetering van bewegingslessen voor groep 1 en 2,

zien we namelijk een werkdrukverlichting van de groepsleerkracht en we zien dat de vakleerkracht voor meer uren kan worden aangenomen waardoor hij of zijn van grotere betekenis kan zijn voor de hele school. De vakleerkracht Bewegingsonderwijs ziet alle leerlingen van de school nu twee keer in de week en ook nog eens gedurende acht jaar. De vakleerkracht kan vanuit die positie groepsleerkrachten ondersteunen, schakelen met het zorgteam en tot de ontdekking komen wat de samenwerking met de intern begeleider kan betekenen.”

Het oog valt op kinderen die ondersteuning verdienen

De ondersteuningsroute begint met een screening van alle kinderen uit groep 3 op motorische

vaardigheden en het vaststellen van een mogelijke achterstand met de 4-Vaardigheidstest (Springen-Kracht, Springen-Coördinatie, Stuiten en Stilstaan). De testresultaten worden uitgedrukt in een stoplichtsysteem: groen, oranje en rood. Vervolgens krijgen alle kinderen (met zowel een groene, oranje, als een rode score) een passend aanbod, binnen de lessen en zo nodig daarbuiten. Na verloop van tijd wordt via een tweede test bepaald of het aanbod voldoende effect heeft gehad.

Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek

“Als je als vakleerkracht LO constateert dat de motorische ontwikkeling van een kind achterblijft en meer aandacht nodig heeft dan je kunt geven, dan wil je passende ondersteuning en zorg bieden of inschakelen. In

de ondersteuningsroute overleg je eerst met de groepsleerkracht en de zorgcoördinator. Vervolgens bespreek je je zorgen met de ouders van het kind en als zij toestemming geven, verwijst je door naar de jeugdarts.” De jeugdarts kent de achtergrond van het kind en kan op grond van een brede blik op de situatie bepalen wat nodig is. Eventueel kan een neuroloog of kinderfysiotherapeut – de (para)medicus – worden ingeschakeld. En vervolgens is het van belang dat de vakleerkracht en de kinderfysiotherapeut hun inspanningen op elkaar afstemmen. Na verloop van tijd wordt een nieuwe test afgenomen. “Deze hele ondersteuningsroute hebben we zo uitgewerkt, dat voor alle professionals duidelijk is welke rol zij spelen, waardoor het overal en voor iedereen werkt.” (zie [visual op pagina 9](#))

Motorische achterstand signaleren en aanpakken

De vakleerkracht observeert en volgt het bewegen en de grove motoriek van de leerlingen vanaf groep 1 tot en met 8. Bij gebruik van de 4-Vaardighedentest Springen-Kracht, Springen-Coördinatie, Stuiten en Stilstaan kan de motoriek van een kind op drie niveaus worden gecategoriseerd: groen, oranje en rood.

Basondersteuning (groen)

De basisondersteuning bewegen en motoriek bestaat uit goed en voldoende bewegingsonderwijs. In het verlengde van de basisondersteuning stimuleert de vakleerkracht Bewegingsonderwijs de structurele, duurzame deelname van alle leerlingen aan de bewegingscultuur. Daarnaast verzorgt de groepsleerkracht het beweegspel op het schoolplein vóór, tijdens en na schooltijd en de vakleerkracht stimuleert dat als adviseur. Samen met de sportmakelaar die al in de wijken actief is, organiseert de vakleerkracht een naschools sport- en beweegaanbod dat enerzijds aansluit op de wensen en behoeften van de leerlingen en anderzijds op de lokale sport- en beweeginfrastructuur.

Extra ondersteuning (oranje)

In geval van een oranje (en ook bij de rode) score gaat de vakleerkracht samen met de groepsleerkracht en de intern begeleider kijken wat er nodig is. Eén van hen zal met de ouder(s) in gesprek gaan. Een belangrijke vraag die hier speelt is: 'Belemmert de motorische achterstand het kind in zijn of haar dagelijks leven?' Als het antwoord 'ja' is, dan komt er een individueel ontwikkelingsplan (IOP) tot stand met verschillende opties: thuis-doe-opdrachten, zoals vaker buiten spelen, Gym+ of MRT.

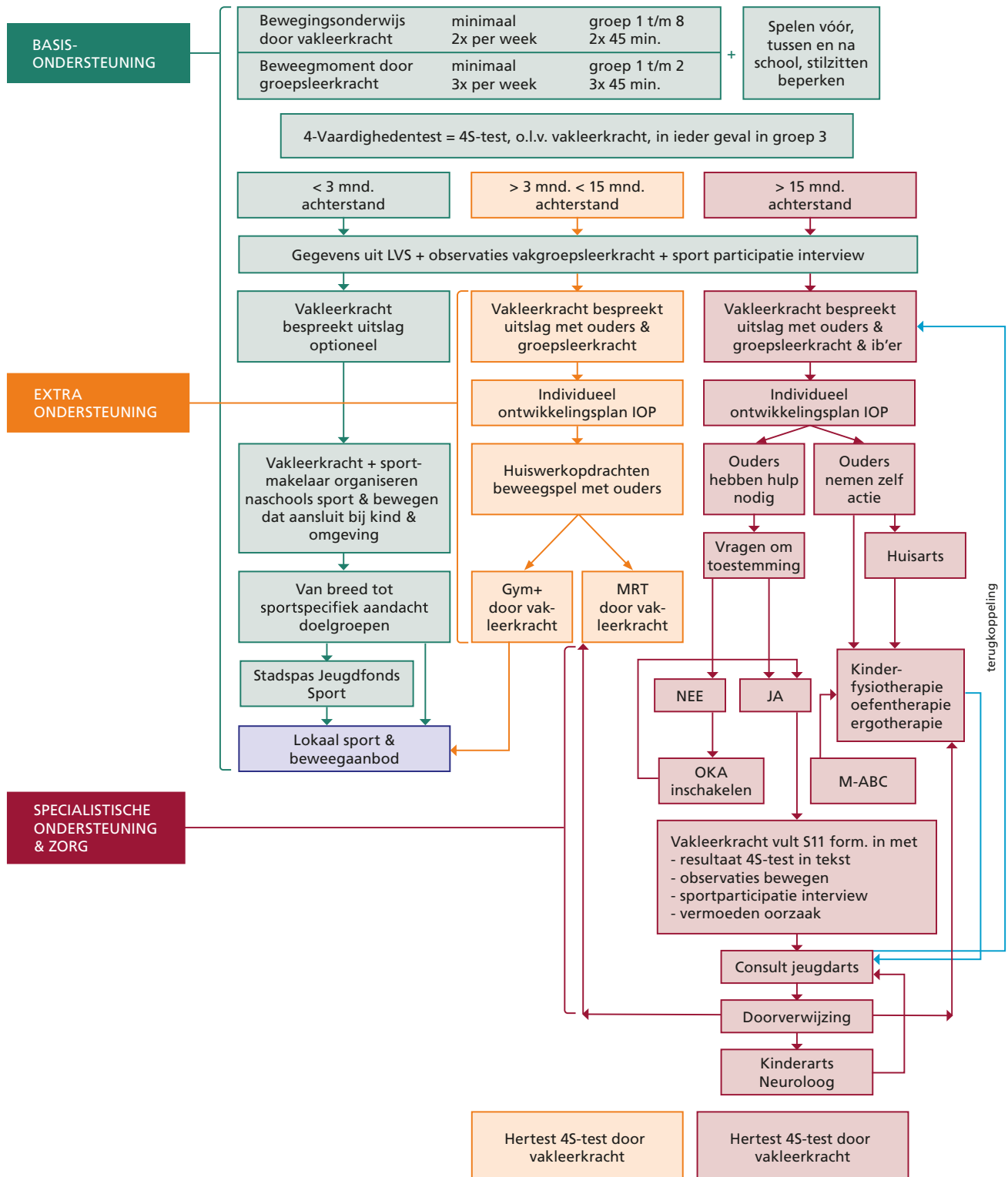
Specialistische ondersteuning (rood)

Voor de leerlingen die 'rood' gescoord hebben, is het belangrijk dat ook andere experts worden ingeschakeld, zoals de jeugdarts. Dit gaat uiteraard weer in overleg met de ouders en zij geven hier officieel toestemming voor via een S11-formulier. De jeugdarts kent het kind en het gezin, de achtergronden en de ontwikkeling van het kind vanaf de geboorte en kan op basis daarvan goed bepalen welke vervolgstap zinvol is. Samen met de jeugdarts komt er een individueel ontwikkelingsplan (IOP), waarbij de jeugdarts MRT of een kinderfysiotherapeut adviseert. Waar nodig kan hij of zij (medisch) specialisten zoals kinderarts of -neuroloog inschakelen voor nader onderzoek en/of behandeling.

Hertest

De vakleerkracht Bewegingsonderwijs houdt de voortgang van de kinderen in de gaten en herhaalt na 12 tot 16 weken de 4-Vaardighedentest.

ONDERSTEUNINGSROUTE BEWEGEN & MOTORIEK PRIMAIR ONDERWIJS AMSTERDAM

Elisha Bos “Wat een verschil maakt het om als vakleerkracht bewegingsonderwijs écht onderdeel van het team van leerkrachten te zijn! Dat maakt het werk nog leuker.”

“Dat het meetbaar is, geeft een **fijne houvast**”

“Op De Scholekster hebben álle kinderen – dus ook de onderbouw – sinds een paar jaar twee keer per week gym. We zien dat deze kinderen, wanneer ze eenmaal in groep 3 komen, verder zijn dan eerdere lichten derdegroepers: vaardiger, vooral met klimmen en springen.” Aan het woord is Elisha Bos - Vakleerkracht Bewegingsonderwijs op De Scholekster (Stichting OOadA).

4-Vaardigheidentest is een goede aanleiding voor een gesprek

“Ik zag wel eens dat een kind motorisch gezien achterliep ten opzichte van anderen, maar wist niet zo goed hoe ik mijn waarneming kon onderbouwen. Soms heb je het beeld dat een kind goed en met plezier meedoet, maar dat uit de 4-Vaardigheidentest blijkt dat het kind toch op motorisch gebied wat achterloopt. In de bovenbouw ondervinden kinderen het dan zelf en zie je soms faalangst ontstaan. Toen het onderzoeksproject Gymmermansoog op mijn school startte, ben ik actiever gaan meten. De uitkomst van de 4-Vaardigheidentest geeft een bevestiging van mijn gevoel, maar geeft mij tegelijkertijd ook iets in handen om de ouders te laten zien of met de intern begeleider te bespreken. Dat het meetbaar is, geeft een fijne houvast.”

“Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van een kind met overgewicht, waarbij je merkt dat stilstaan en stuiten met de bal goed gaat, maar dat hinkelen minder goed lukt. Dat is een aanwijsbare reden om met ouders in gesprek te gaan over het overgewicht, omdat het kind met gym niet goed kan mee komen. En dan is het fijn om zo'n test bij de hand te hebben, want dan gaat het immers niet alleen om de mening of het oog van de leerkracht. Op basis van de uitslag kan ik de ouders voorstellen doen die het kind ondersteunen.”

Hinkelend naar het volgende spel

“Ook mijn lessen richt ik nu anders in. Ik ben bij de kleuters vaker met de bal gaan stuiten, maar ook gevarieerder, bijvoorbeeld het stuiten met zowel de linker- als de rechterhand en ook het gooien en vangen. Huppelen en hinkelen doen kinderen niet meer zo vaak uit zichzelf, dus geef ik de kinderen – wanneer we wisselen van spel – mee dat ze huppelend of hinkelend naar het volgende spel gaan.”

Onderdeel van het team

“Bij de kleuterleeftijd volg ik de motorische ontwikkeling van kinderen zelf met extra aandacht. Vanaf groep 3 bespreek ik het met de groepsleerkracht, want dan wil je ook weten of er meer speelt bij een specifiek kind. Bij één van onze leerlingen was autisme gediagnosticeerd en dat kind liep zichtbaar achter in bepaalde ontwikkelingen. Er volgde een gesprek met de leerkracht, de intern begeleider en de ouders en zo houden we in de gaten of er verband is tussen de aspecten. We bekijken per kind en per situatie welke route we gaan bewandelen en wie bij het gesprek zit. Ik heb aan den lijve ondervonden wat een intern begeleider voor mij kan betekenen, dat is heel waardevol.”

Samen de focus op bewegen

“We hebben door een goede ondersteuningsroute een leerling van onze school zien veranderen van een onzeker jongetje dat zich minimaal inzette tijdens gym naar een sportieve jongen met zelfvertrouwen, goed ontwikkelde sociale vaardigheden én betrokken ouders.” Aan het woord zijn Ineke Slebos, Intern Begeleider, en Egon Root, Vakleerkracht Bewegingsonderwijs, van de OBS Wereldwijs en OBS Bijlmerdrie in Zuidoost.

Gezonde leefstijl

IB'er Ineke is al jaren ambassadeur voor meer bewegen op school: "Bewegen is onderliggend aan het leren. Daar vinden Egon en ik elkaar helemaal in en dat zorgt voor een goede focus op de motorische ontwikkeling van kinderen op onze school. Wij zijn ook een Jump-in school van de Gemeente Amsterdam; we besteden veel aandacht aan een gezonde leefstijl en wat dat precies betekent op het gebied van gezonde voeding en gezond gewicht, actief buitenspelen, bewegen en sport, motorische ontwikkeling en dit alles met betrokkenheid van de ouders. We hebben een breed Naschools sportaanbod gericht op kennismaking met nieuwe sporten, waar veel gebruik van wordt gemaakt."

Zelfvertrouwen

"In alle groepen 3 doe ik in november de 4S-test," vertelt Egon. De kinderen die rood scoren verwijs ik gelijk door naar Ineke. Een enkele keer blijf ik aangehaakt bij de ondersteuning, maar meestal volgt Ineke de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek en schakelt ze hulp in van andere professionals. De kinderen die oranje scoren geef ik tijdens de gymlessen extra aandacht door andere of extra oefeningen aan te bieden. Bij deze groep gaat het daarmee vaak al beter. Het is ook echt belangrijk om zelfvertrouwen op te bouwen, waardoor ze zelf meer durven leren."

Ouders overtuigen

"Als ik van Egon een rood kind krijg doorverwezen ga ik eerst altijd met de groepsdocent praten. Vaak is er meer aan de hand en dan is het dus zinvol om het gehele plaatje te bekijken. We checken ook de fijne motoriek van het kind, het gedrag in de klas en de omgang met andere kinderen. Vervolgens nodig ik de ouders uit voor een gesprek. Soms stuit ik in eerste instantie op weerstand, ouders vinden het over het algemeen niet zo leuk om te horen. We hebben afgelopen jaar veel gebruik gemaakt van de kinderysio, maar daarvoor moeten ouders via de huisarts een doorverwijzing regelen. Dit verloopt niet altijd soepel. Dit jaar willen we graag meer met de jeugdarts werken, omdat die het kind en de familie al kent en gelijk zelf kan doorverwijzen."

Bewegen in de klas

Egon staat niet alleen in de gymzaal, maar ook twee dagen per week voor de klas. "Ik zorg in de klas altijd voor wat beweging, vooral als ze een overgang maken van de ene mindset naar de andere. Bijvoorbeeld van lezen naar rekenen, daar moet je echt even bewust in schakelen. Tijdens studiedagen promoot ik dit ook: dan laat ik aan collega's zien hoe je heel simpel even de klas in beweging kan krijgen. We willen op onze school het bewegen graag laagdrempeliger maken, zodat collega-groepsdocenten en kinderen het vanzelfsprekend gaan vinden."

Egon Root

"We willen op onze school het bewegen laagdrempeliger maken, zodat collega-groepsdocenten en kinderen het vanzelfsprekend gaan vinden"

“Betrek de **jeugdarts** er gelijk bij”

Vanaf 2004 is ze jeugdarts in Zuidoost: “Een stadsdeel met warme mensen en een prachtige mix van culturen, maar helaas ook veel problematiek: kinderen met overgewicht, krappe woningen met grote gezinnen, een leven onder de armoedegrens.” Aan het woord is Kirsten Lindeman, Jeugdarts van de JGZ Amsterdam.

Te weinig hulpvragen van kinderen met motorische problemen

“We weten vanuit de 4-Vaardigheidentest dat in deze wijk van stadsdeel Zuidoost zeker 25 kinderen rood scoren. Mijn gevoel zegt zelfs dat het er meer zijn. Alleen zie ik gemiddeld maar één kind per jaar op mijn spreekuur en ik kan me niet voorstellen dat ze allemaal door een kinderfysio worden gezien. Ik heb regelmatig contact met intern begeleiders van de scholen en als ik kinderen krijg doorverwezen, gaat het vaak om gedragsproblemen, verminderde leerprestaties, sociaal-emotionele ontwikkeling, ziekteverzuim, gehoor en visus. Pas daarna komt motoriek. Maar motoriek heeft enorm veel raakvlakken met andere belangrijke gebieden. Kinderen die niet graag bewegen en meer voor een beeldscherm zitten, krijgen soms te maken met overgewicht. Omdat ze niet bewegen, missen ze ook de fysieke omgang met vriendjes die wel buitenspelen. Dus is er ook sprake van een verminderde sociale interactie, waardoor zo’n kind misschien de aansluiting mist op het schoolplein en bij sportclubs.”

Jeugdarts kan totale ontwikkeling in kaart brengen

“Ik zou graag, wanneer een school een afwijkende motoriek herkent bij een kind, in samenspraak met de intern begeleider kijken naar hoe het zit op andere gebieden. Wij hebben zicht op de vroege ontwikkeling van het kind en kunnen wellicht snel het totaalbeeld van de motorische ontwikkeling in kaart brengen. Als een kind een afwijkende motoriek heeft, kan het in het ene geval heel goed terecht bij de kinderfysiotherapeut, want die heeft neurologische kennis, mooie instrumenten en heel breed inzicht. In andere gevallen kan het goed zijn om met z’n tweeën naar het kind te kijken, waarbij we ook andere ontwikkelgebieden onderzoeken en we samen de sociaal-emotionele en motorische voortgang blijven bewaken.

Multiproblematiek vraagt om een multidisciplinaire aanpak

Als een kind rood scoort op de 4-Vaardigheidentest dan zijn er vaak ook andere zaken die spelen, zoals gedragsproblemen, leerproblemen etc. “Ik pleit er graag voor om intern begeleiders, vakleerkrachten Bewegingsonderwijs én jeugdartsen gelijk aan het begin van dit proces te betrekken bij de besluitvorming. De intern begeleider staat dicht bij de ontwikkeling in de klas en dicht bij de ouders, de vakleerkracht is echt specialist op het gebied van motorische ontwikkeling, de jeugdarts helpt het plaatje compleet te maken en kan doorverwijzen naar (medische) specialisten. Bij de start van het schooljaar zou het daarom goed zijn om als jeugdarts op scholen kennis te maken met de vakleerkracht en de intern begeleider, om specifiek afspraken te maken over verwijzingen. Én om elkaar te leren kennen natuurlijk!”

Kirsten Lindeman

“Ik zou aan het begin van het schooljaar graag gelijk willen kennismaken met de vakleerkracht bewegingsonderwijs en de intern begeleider.”

15

Samen onze zorg

Hij werkt in Nieuw-West samen met enkele basisscholen. "Op sommige scholen loopt deze samenwerking al heel goed, maar helaas is dat nog niet op alle scholen zo. Ik heb niet de indruk dat alle kinderen die (mijn) zorg nodig hebben ook daadwerkelijk bij mij terecht komen." Aan het woord is Jelle Vogels, kinderfysiotherapeut bij Fysiotherapie Couperus.

Gymmersoog sloot goed aan

Fysiotherapie Couperus was gevestigd in het pand van een basisschool. "Toen ik hier vijf jaar geleden startte, kwam ik contact met de gymleraar. Hij gaf aan dat er kinderen rondliepen met problematiek in de motorische ontwikkeling en stelde voor samen te gaan werken. Na anderhalf jaar van goede samenwerking, ben ik me gaan oriënteren op meerdere basisscholen. Inmiddels werk ik met vijf basisscholen in de buurt. De periode dat ik daarmee begon, viel samen met de start van het onderzoeksproject Gymmersoog. Ik heb het zo ervaren dat het proces dat de gemeente in samenwerking met de ALO en het lectoraat in gang heeft willen zetten, eigenlijk heel erg aansloot bij hetgeen ik al aan het doen was."

Jelle Vogels

"Ik vind het belangrijk dat iemand na mijn begeleiding ook weer écht kan meekomen in de gymles. Of dat zo wordt ervaren, wil ik weten van de vakleerkracht, het kind en ouders."

Aanpak

“Als kinderen naar mij worden doorverwezen, neem ik eerst nog de Movement ABC test af om een gedetailleerd beeld te krijgen van het probleem en de oorzaak daarvan. Ik kijk bijvoorbeeld of het hinkelen stampvoetend gaat, of wat er in het enkelgewricht en de knieën gebeurt. Zo kijk ik naar – zoals wij dat noemen – behandelbare grootheden. Je hebt kinderen die een licht motorische achterstand hebben en wat extra meters moeten maken in een extra gymmuurtje op school. Maar er zijn ook kinderen met een grotere motorische achterstand, die één op één hulp nodig hebben op de punten waarop zij vastlopen. Mijn aanpak en ingang bij zo'n kind verschilt altijd iets, omdat geen kind hetzelfde is. Gemiddeld genomen doe ik dat drie maanden. Dan ben je meestal op het niveau waar je wilt zijn. Het kind gymt ondertussen gewoon met de klas. Ik ben optimistisch ingesteld.

Als we op maandag samen hebben geoefend met het lopen op de evenwichtsbalk, moet dat een dag later tijdens de gymles al beter gaan. Het is mooi als het Movement ABC bevestigt dat het kind vooruit is gegaan, maar ik vind het belangrijker dat iemand ook echt mee kan komen in de gymles. Of dat zo wordt ervaren, wil ik weten van de vakleerkracht, het kind en ouders.”

Digitale tool

“Ondanks dat we in hetzelfde gebouw zitten, blijft het lastig om regelmatig met de vakleerkracht contact te hebben over de ontwikkeling van de kinderen. Ik droom van een digitale tool waar we met elkaar en met de ouders op een veilige wijze informatie en tips kunnen delen. Maar het begint bij een gedeelde visie en onderling vertrouwen en daarvoor moeten we elkaar echt ontmoeten!”

Factsheet **Gymmersoog**

In het project Gymmersoog onderzocht het lectoraat Bewegen In en Om School (BIOS) de validiteit en betrouwbaarheid van de 4-Vaardighedentest; een veelgebruikt en praktisch meetinstrument.

Daarnaast ontwikkelde het lectoraat afkapwaarden volgens een stoplichtmodel:

- Groen: leeftijdsconforme motorische ontwikkeling
- Oranje: matige motorische achterstand
- Rood: ernstige motorische achterstand

Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek

Voor kinderen met een ernstige achterstand ('rood') ontwikkelde het BIOS-lectorat de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek. Binnen deze route hebben de vakleerkracht Bewegingsonderwijs, intern begeleider, groepsdocent, ouders, jeugdarts en fysiotherapeut elk hun eigen rol.

Deze factsheet geeft een overzicht van de resultaten.

De 4-Vaardigheidentest

4-Vaardigheidentest

De 4-Vaardigheidentest (4S-test) bestaat uit de onderdelen Stilstaan, Stuiten, Springen-Kracht en Springen-Coördinatie. De 4S-test geeft een afspiegeling van de motorische ontwikkeling van een kind: ook wel de motorische leeftijd genoemd. De relatie tussen de motorische leeftijd en kalenderleeftijd is bij Amsterdamse basisschoolkinderen tot 10 jaar vrij lineair.

Betrouwbaarheid

Het projectteam van Gymmersmansoog beoordeelde de test-, hertest- en interbeoordelaars-betrouwbaarheid van de 4S-test positief. Op basis van meer dan 565 leerlingen vonden onderzoekers correlatiecoëfficiënten van $>.90$. Bovendien bleek uit deze betrouwbaarheidsstudie dat de motorische leeftijd van een kind kan worden bepaald met een nauwkeurigheid van 0.67 jaar.

Validiteit

Om de validiteit van de 4S-test in kaart te brengen, hebben 213 leerlingen van 9 Amsterdamse basisscholen de 4S-test en de MABC-2 gedaan. Daarnaast beoordeelde een expertpanel van 90 jeugdartsen, kinderfysiotherapeuten en gymdocenten de leerlingen op hun kwaliteit van bewegen. De uitslagen van de 4S-test vergeleken met de MABC-2 (correlatiecoëfficiënt = 0.61) en de expertboordelingen (correlatiecoëfficiënt = 0.65) zijn sterk. Daarmee blijkt de 4S-test een objectieve en gewenste aanvulling op het onderbuikgevoel van de gymdocent.

Afkapwaarden

Op basis van grove motoriek van de MABC-2 bepaalde het projectteam de afkapwaarden voor kinderen tussen 6 en 9 jaar. Hiermee kan een gymdocent onderscheid maken tussen leerlingen met een leeftijdsconforme motorische ontwikkeling (groen), met een matige

achterstand (oranje) en met een ernstige achterstand (rood). Figuur 1 toont de percentages kinderen per categorie. In figuur 2 staat een uitsplitsing naar sociaal-economische status (SES). Aanvullend onderzoek laat zien dat het percentage kinderen met een motorische achterstand met de leeftijd oploopt tot 30%. Daarbij komt dat 63% van de kinderen die in groep drie oranje scoren, drie jaar later nog steeds een motorische achterstand laten zien of dat de achterstand verergerd is (naar score rood).

In de tweede fase van het project Gymmersoog ontwikkelden onderzoekers de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek.

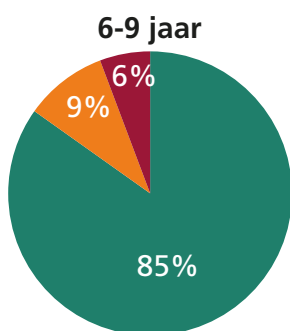
Figuur 3 toont de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek in schematische vorm.

Deze route volgen alle leerlingen in groep 3 en op indicatie voor leerlingen in hogere leerjaren.

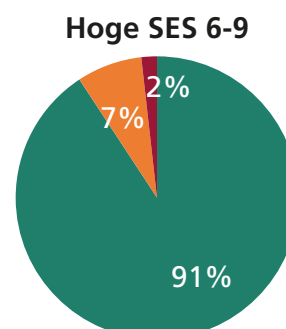
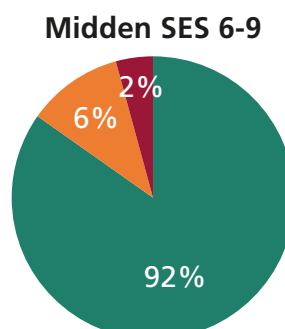
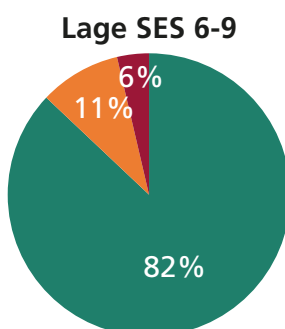
- De vakleerkracht Bewegingsonderwijs brengt de motoriek van zijn of haar leerlingen in kaart met de 4S-test.
 - Een digitale handleiding beschrijft hoe de vakleerkracht de 4S-test zo snel mogelijk en in een veilig pedagogisch klimaat de 4S-test kan afnemen.
 - Na afname van de 4S-test interpreteert de vakleerkracht Bewegingsonderwijs de uitslagen.
- Kinderen met een ernstige achterstand hebben zorg buiten de school nodig.
 - De vakleerkracht Bewegingsonderwijs werkt samen met de intern begeleider en groepsdocent om een gesprek met de ouders voor te bereiden en hen toestemming te vragen voor doorverwijzing naar de jeugdarts.
 - De jeugdarts kent (de achtergrond) van het kind en het gezin en kan op basis daarvan goed bepalen welke vervolgstappen zinvol zijn.
 - De jeugdarts kan de kinderfysiotherapeut of andere specialistische zorg inschakelen voor nader onderzoek en/of behandeling.

Figuur 1

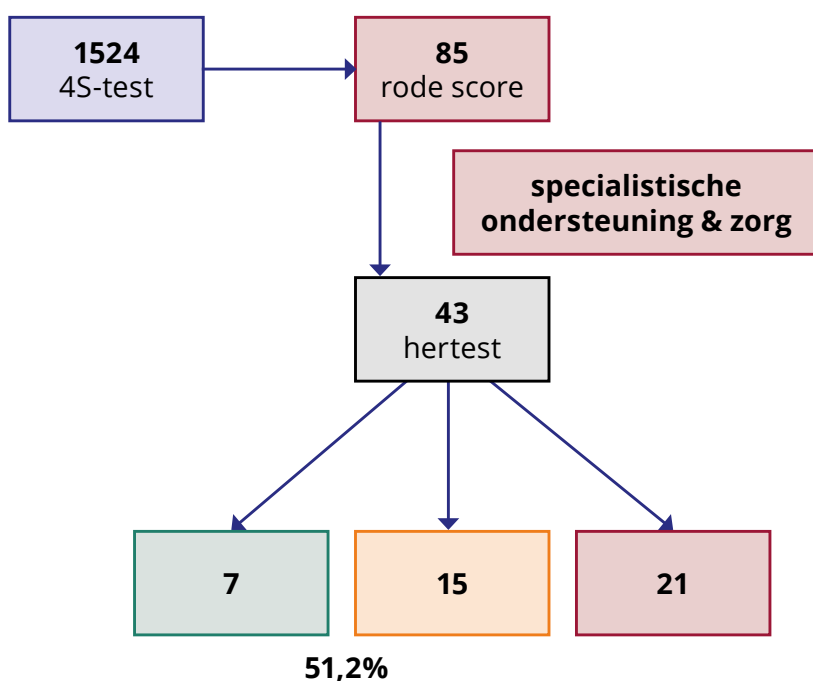
Figuur 2

Resultaat

De ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek is de afgelopen jaren in twee cycli onderzocht, waarbij in totaal 1524 kinderen een 4-Vaardigheidentest hebben gedaan. Van die 1524 kinderen scoorden 85 kinderen rood. Voor deze kinderen is de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek gestart. Een deel van de kinderen heeft de gehele route doorlopen en heeft specialistische ondersteuning en zorg ontvangen. In totaal is aan het einde van het schooljaar bij 43 van de 85 kinderen een hertest gedaan, waaruit bleek dat 51,2% van die kinderen een verbetering

in motoriek liet zien (7 kinderen scoorden groen en 15 kinderen oranje). Het kan zijn dat deze leerlingen een verbetering in motoriek laten zien doordat de vakleerkracht passende differentiatie heeft ingezet in de gymles, door deelname aan een interventie op school (zoals Gym+ of MRT), of door een behandeling van een fysio- of oefentherapeut. In ieder geval blijkt dat het meten van de motoriek en het gericht bespreken van de 'last'-vraag met collega's en of ouders ertoe geleid heeft dat deze kinderen geholpen zijn richting een gezonde motorische ontwikkeling.

[Bekijk hier het verhaal van Reza](#)

Scholing ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek

De ondersteuningsroute helpt kinderen met een motorische achterstand bij het ontwikkelen van een gezonde motoriek. Dat vraagt van alle betrokken professionals een nieuwe werkwijze: beter samenwerken, gebruik maken van elkaars expertise én maatwerk. Elk kind en elke situatie is tenslotte anders.

De twee cursussen Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek zijn ontwikkeld voor professionals die zich bezighouden met de motorische ontwikkeling van kinderen: de vakleerkracht Bewegingsonderwijs, groepsleerkracht, intern begeleider, jeugdarts en kinderoefen- of fysiotherapeut. Het doel: professionals in hun kracht zetten en de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek nog effectiever inzetten.

I Meten van Motoriek

In deze cursus leer je werken met de 4-Vaardigheden-test. In de cursus is er aandacht voor:

- Inhoud van de 4-Vaardigheidentest
- Toepassen en vastleggen van de testresultaten in Stimuliz
- Analyseren en het vertalen van de data naar de praktijk.

Na deze cursus kun je als vakleerkracht Bewegingsonderwijs een betere bijdrage leveren aan de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek.

II Samenwerken in de ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek

Tijdens deze cursus ligt de focus op de samenwerking tussen professionals in de specialistische zorg voor kinderen met een ernstige motorische achterstand (in het stoplichtmodel de kinderen met de rode score).

Het Stoplichtmodel:

- **Groen:** leeftijdsconforme motorische ontwikkeling
- **Oranje:** matige motorische achterstand
- **Rood:** ernstige motorische achterstand

Uit onderzoek (SAMBO, 2019) blijkt dat betrokken professionals niet goed op de hoogte zijn van hun rol in de keten en elkaars expertise/bijdrage. Daarnaast werken de professionals soms op verschillende locaties wat een goede samenwerking belemmert.

De precieze samenstelling van een zorgteam verschilt per wijk/stadsdeel. Binnen deze cursus werken professionals, die veel met elkaar te maken krijgen, zoveel mogelijk samen. Allereerst vindt een intake plaats om de scholingswens van het team te inventariseren. Daarna stelt het team zich een doel waaraan wordt gewerkt onder leiding van een coach. De cursus bestaat, naast de intake, uit twee bijeenkomsten van twee uur. De laatste sessie is een intervisie waarbij wordt gewerkt met casuïstiek. In de cursus is aandacht voor:

- Wie ben ik als professional?
- Hoe doe ik mijn werk?
- Wat doet de ander, waar is hij/zij goed in?
- Hoe kunnen wij als team (beter) samenwerken?

Interesse?

Neem contact op met Mathieu Voorthuijzen, hoofddocent ALO en projectleider LO in Beweging. E-mail: lo-inbeweging@hva.nl

► hva.nl/lo-in-beweging

Wist je dat...

... er in Nederland zo'n **11.000 kinderen** zijn die op jonge leeftijd een motorische achterstand hebben.

... de HvA sinds 2014 jaarlijks al **5.000 kinderen** van 30 Amsterdamse scholen volgt om hun motorische vaardigheden in kaart te brengen.

... onder Amsterdamse basisschoolleerlingen van 6 tot en met 9 jaar **9%** een **matige** motorische achterstand en **6%** een **ernstige** motorische achterstand heeft? Voor die groepen is de Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek ontwikkeld.

... de Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek aansluit bij de bestaande financiering van Passend Onderwijs, jeugdzorg en zorgverzekerde zorg? Het brengt dus **geen kosten** met zich mee.

... ouders een belangrijke rol kunnen spelen in het terugdringen van een motorische achterstand door ze **actief** bij de Ondersteuningsroute Bewegen en Motoriek te betrekken.

... **63%** van de kinderen die in groep 3 een **matige** motorische achterstand heeft, drie jaar later nog steeds een motorische achterstand hebben en dat die achterstand soms verergerd is.

... **110 professionals** uit de zorg en onderwijs op 18 mei jl. met elkaar kennis hebben gedeeld over samenwerken aan een gezonde ontwikkeling van kinderen.

... de **4-Vaardighedentest** een gevalideerde motoriektest is die de gymleraar helpt zijn Gymmersoog te onderbouwen? Deze test wordt veel gebruikt in Amsterdam en omstreken.